

Anàlisi contrastiu de l'estructura lèxica de la parla castellana/valenciana

Eva San Evaristo Pascual

IES Barri del Carme

Gènesi i justificació

Una de les idees més repetides als centres de secundària és la coordinació interdepartamental, especialment quan existeixen forts lligams entre les assignatures. A l'àrea de llengües, és molt important fins i tot en qüestions que poden semblar mínimes però que a l'alumnat li crea dubtes i vacil·lacions, com ara la terminologia emprada per a designar una mateixa funció sintàctica o, en el cas que ens ocupa, els processos de formació de paraules (d'ara endavant FP).

El treball que presentem va néixer en el si de l'assignatura "Fonaments lèxics de la Ciència i la Tècnica" (curs 2007/2008) amb la idea precisament d'unificar criteris quant a la FP. Aquesta optativa de 1r Batxillerat té com a finalitat dotar els alumnes (fonamentalment de Ciències i Tecnologia) d'un coneixement relativament ample de la terminologia científicotècnica d'arrel recollatina.

L'assignatura compta amb un bloc temàtic dedicat als mecanismes morfològics de FP aplicats a la terminologia, la programació del qual va coincidir en el temps amb el mateix en l'assignatura "Castellà". Les discrepàncies en alguns processos de la FP entre els llibres de text d'ambdues assignatures va cridar l'atenció del reduït grup d'alumnes matriculades a la nostra assignatura (cinc) i d'ací va partir aquest projecte de treball d'investigació escolar: un estudi contrastiu dels procediments de FP aplicats a l'ensenyament mitjà (part teòrica) amb una part pràctica consistent en un anàlisi quantitatiu i qualitatiu de les paraules complexes en la parla de les dues llengües objecte de l'estudi (castellà i dialecte occidental valencià) a partir de les dades obtingudes d'un corpus oral recollit per les pròpies estudiants, dins del marc d'una tercera assignatura de l'àrea de Clàssiques.

Als centres educatius es promouen pocs treballs lingüístics o cap i cas de fer-ho, sembla que el tema preferit és la Lexicologia. D'aquesta situació de pobresa n'és testimoni el nostre IES (on els departaments de llengües en els últims 5 anys no hem manat fer als estudiants cap treball individual o col·lectiu de llengua -fins i tot en algunes assignatures, mai no es fan treballs de cap tipus, amb les conseqüències que més avall comentarem-) o les dades d'un àmbit major, com ara els premis "Si eres original, eres de libro": en les tres seves edicions no hi ha entre els guanyadors (ESO i Batxillerat/CFGM) cap estudi lingüístic, mentre que tres sempre n'hi ha hagut un de Literatura; sols a les mencions extraordinàries trobem treballs de Lexicologia¹. L'especificitat del

¹2006/2007: "Léxico ilustrado de la arquitectura"; 2007/2008: "Arcaísmos y palabras moribundas en la Comunidad de Madrid" i 2008/2009: "Kódigo sms: código moderno".

nostre treball no rau, doncs, en la temàtica, sinó en aquestos tres elements: l'oralitat, la constitució d'un corpus i la contrastivitat.

Objectius i Disseny del treball

Tenint doncs present la falta d'hàbits de treball d'aquesta natura entre el nostre alumnat i que part de a feina que s'hauria d'haver fet a 4t d'ESO segons el nostre currículum (el bloc "Presentació de la informació i tractament informàtic de textos" és comú a les assignatures "Castellà" i "Valencià" de 4t d'ESO), no s'havia ensenyat al nostre Centre, el disseny d'aquest treball d'investigació pretenia recollir alguns dels objectius del currículum -realització de treballs en grup basats en els procediments fonamentals de la investigació i dels mètodes científics, en aquest cas, aplicats a la llengua-, però també érem conscients de la seva amplitud donada la insuficient formació de l'alumnat, com ara:

1. Familiaritzar-los amb la investigació.
2. Desenvolupar en elles el pensament crític.
3. Fomentar la consulta dels fons bibliogràfics de les biblioteques com a instrument imprescindible del treball d'investigació. Un pas previ era ensenyar-los com están organitzades les biblioteques, com cercar-hi la informació (CDU) i com trobar-hi els materials.
4. Aprendre l'ús d'eines informàtiques per a l'anàlisi de textos.
5. Aprendre a redactar un treball d'investigació parant atenció a l'organització de la informació i a la citació de la bibliografia.

Pel que fa al seu disseny, vam partir d'aquestes tres premisses:

1. Quin era l'objecte d'aquest estudi contrastiu i quins els resultats que es pretenien aconseguir.
2. Si ens basaven en un corpus preexistent o si l'havien de constituir les nostres "investigadores".
3. Amb quina perspectiva es volia treballar: lingüística, didàctica o mixta.

1. Tres eren els objectes d'atenció: per una banda, el tractament del mecanisme de FP als llibres de text de Batxillerat de "Castellà", "Valencià" i "Fonaments", per tal d'extraure'n igualtats i diferències i desbrinar les raons de les diferències (anàlisi contrastiu -d'ara endavant AC- de nivell Microlingüístic, sincrònic i de natura teòrica on tinguessen igual tractament el dialecte valencià i el castellà). En segon lloc, volíem saber si els llibres de text estaven actualitzats, és a dir, si seguien les últimes tendències en matèria de morfologia lèxica. Vam triar com a punt de referència gramàtiques "oficials": la *Gramàtica descriptiva de la llengua espanyola* de la RAE i la *Gramàtica Normativa valenciana* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, malgrat la diferent orientació de cadascuna. En tercer lloc, jutjàvem necessària un contrapès pràctic per tal que les alumnes constatessen l'ús real de les paraules complexes a la parla.

2. Sabem que molts estudis lexicològics s'han dut a terme a partir d'un corpus format per textos escrits de nivell estàndard, com ara els de freqüència d'A. Juilland de l'espanyol, francès i italià i que fins i tot les bases de dades a l'abast a través d'internet estan integrades majoritàriament per documents escrits, com ara el CREA (*Corpus de referencia del español*) de la RAE o el de Mark Davies de la Universitat Brigham Young i per al català, castellà i anglès el *BwanaNet* (corpus tècnic) de l'IULA de la Universitat Pompeu Fabra. Però els textos complets de totes tres bases de dades no estan disponibles, sols poden fer-se'n consultes; per tant, de res en servien per a la nostra tasca. Finalment, vam decidir que aquesta part de l'estudi es basara en la vessant oral per dues raons:

- 1) Per la novetat que suposa en el panorama de l'AC especialment a nivell lèxic, ja que la fonètica sí que ha sigut objecte d'atenció, generalment amb finalitats didàctiques (Titone, 1982:101- 108).

- 2) Perquè, malgrat l'existència de dos *corpora* del castellà oral (el Val.Es.Co. -Valencia, Español Coloquial- dirigit per A. Briz, Universitat de València, el *Corpus de Referencia de la Lengua Española Contemporánea: corpus oral*, projecte dirigit per Marcos Marín i d'altres enfocats a la dialectologia, *cfr.* González, 2005) i un del català (el COR -*Corpus oral de registres* sota la direcció d'A. Bernardò i A. Viana, Universitat de Lleida), vam creure millor que les alumnes en constituïssen els seus propis, un del dialecte valencià i un altre del castellà: Donat que, fent servir els reculls d'ambdós *corpora*, les alumnes no s'estalviarien la feina de transcriure'n les converses en un document ".txt", almenys la confecció d'un *corpus* propi semblava molt més interessant i més actiu.
- 3) L'última consideració a favor de la creació dels nostres *corpora* era la "comparabilitat": si haguéssim pres el de Val.Es.Co, els enregistraments del qual van fer-se a l'àrea de València, i el *corpus* català del COR, les diferències geogràfiques i dialectals podrien haver determinat els resultats de l'estudi.

Així doncs, és possible que el *mini corpus* (amb 1564 paraules) del dialecte oral valencià de les nostres estudiants, siga, ara per ara, un dels pocs, si més no l'únic, fets fins al moment.²

3. La finalitat del nostre treball era que les alumnes s'adonaren que la llengua és un ésser viu, que va més enllà dels llibres de text. En aquest sentit, el treball d'investigació va tenir una clara aplicació didàctica, però no en el sentit habitual de l'AC (l'enfocament a l'aprenentatge d'una L2), ni en allò que defineix el lingüista Lo Cascio (1982:68), una "anàlisi contrastiva descriptiva (ACD)" (que era la pretensió inicial d'aquest treball), o siga, sense finalitat pedagògica, sinó perquè els va servir per a reconèixer les deficiències en la seva expressió oral gràcies al defectes de la parla de la gent del enregistraments i les seves pròpies ja que en algunes també hi intervenien. Sols per aquesta presa de consciència pensem que el treball ja va pagar la pena.

A partir d'aquests pressupostos, vam establir els *objectius específics* del treball per a l'alumnat:

1. Introduir-los en els punts bàsics de la Lingüística Contrastiva.
2. Reconèixer els problemes de la caracterització de la FP i la diferència de criteris dels lingüistes del català i del castellà.
3. Valorar críticament el tractament de la FP als llibres de text de Batxillerat i la seva actualització.
4. Crear dos reculls de textos orals mitjançant enregistraments de discursos³ autèntics.

Desenvolupament

El treball es va dur a terme en varis fases paral·lelament a la matèria ordinària de l'assignatura i no de manera lineal, per la qual cosa es va allargar durant dues avaluacions:

1. Creació del *corpora* amb gravacions en directe en castellà i en dialecte valencià. La tria de les converses no va ser absolutament aleatòria, sinó que havia d'abastir aquests tres camps (establerts prenent com a referència les fitxes tècniques de Val.Es.Co.) en cadascuna de les llengües:
 - a. Edat, en tres grups: de 0 a 20 anys, de 20 a 40 anys i més de 40.
 - b. Lloc de la gravació (el nostre desig inicial era que les mostres provinguessen de diversos llocs de la Comunitat Valenciana aprofitant les arrels familiars de les alumnes).
 - c. Nivell educatiu dels parlants (elemental, batxillerat, diplomad, llicenciat).

²Llevat que s'haja produït cap actualització en la informació de González (2005:43-46), entre el llistat de *corpora* orals amb què s'està treballant a Espanya, no hi ha cap projecte a la Comunitat Valenciana, mentre que sí hi ha a Astúries, Catalunya, Extremadura, Galícia, País Basc, a banda del *Corpus Oral y Sonoro del Español Rural* (COSER) de la U.A.M.

³*Discurs* com a sinònim de "text oral".

Nombre del responsable de la grabación _____			Lugar _____			
Título del archivo _____						
Fecha de la grabación _____						
Número interlocutores _____			Nº palabras _____			
Duración (segs.) _____			Sexo			
Edad			Nº hombres: _____			
☐ hasta 20; n° _____			Nº mujeres: _____			
☐ 20-40; n° _____						
☐ más de 40; n° _____						
Estudios						
Interlocutor 1	☐ H	☐ M	☐ Elemental	☐ Bachillerato	☐ Diplomatura	☐ Licenciatura
Interlocutor 2	☐ H	☐ M	☐ Elemental	☐ Bachillerato	☐ Diplomatura	☐ Licenciatura
Interlocutor 3	☐ H	☐ M	☐ Elemental	☐ Bachillerato	☐ Diplomatura	☐ Licenciatura
Interlocutor 4	☐ H	☐ M	☐ Elemental	☐ Bachillerato	☐ Diplomatura	☐ Licenciatura
Interlocutor 5	☐ H	☐ M	☐ Elemental	☐ Bachillerato	☐ Diplomatura	☐ Licenciatura
Tipo de conversación:						
☐ Espontánea			☐ Inducida			
Lengua utilizada						
☐ Castellano		☐ Valenciano		☐ Ambas		
Participa el alumno en la misma:			☐ No			
☐ Sí						
Información relevante:						

Taula 1. Model de fitxa tècnica d'una gravació, que havia d'omplir l'alumne que l'havia feta.

- Simultàniament, es va dur a terme la recerca bibliogràfica (primer havien d'aprendre a cercar i trobar un llibre a la biblioteca) a partir de la qual es va realitzar l'anàlisi i comentari de la FP als llibres de text (set), acarant-los amb les dades de les gramàtiques i monografies. Es va donar unes idees molt generals a l'alumnat sobre la Lingüística i l'AC perquè coneguessen sobre quines bases se sustentava el seu estudi i, d'altra banda, perquè servira, gràcies a la consulta dels llibres de text i de les gramàtiques, per a ampliar/reforçar els seus coneixements sobre la FP i també per a reconèixer que no és una qüestió tancada sinó en continua revisió.
- Durant l'última fase, es van transcriure els textos (el que vam aprofitar per a recordar i aplicar les regles d'ortografia i accentuació, la qual cosa era bàsica perquè un terme mal escrit podia fer que el programa no el reconegués correctament). Mitjançant el programa analitzador "WordSmith Tools" es van obtenir les dades de numèriques i de freqüència i juntament amb l'estudi teòric, van redactar les seves conclusions.

Dificultats

La idea inicial de fer un anàlisi global parla castellana/parla valenciana i tenint en compte també les variants de edat, sexe, nivell educatiu i lloc d'origen (o d'habitatge) en cadascuna de les llengües i estes dades a més, contrastades, es va veure minvada perquè, malgrat la primera empenta entusiasta de les alumnes, es van anar "desinflant" amb el temps; això va suposar que:

- Les alumnes no van desplaçar-se a altres llocs de la Comunitat per a fer els seus enregistraments com teníem previst i, per tant, totes les mostres vingueren de la ciutat de València.
- El nombre de converses de cada corpus va ser reduït, a més perquè se'n rebutjaren algunes per la baixa qualitat del so. Un problema afegit que les alumnes posaren de manifest a les "Conclusions" va ser la dificultat d'obtenir converses en dialecte valencià a València en les

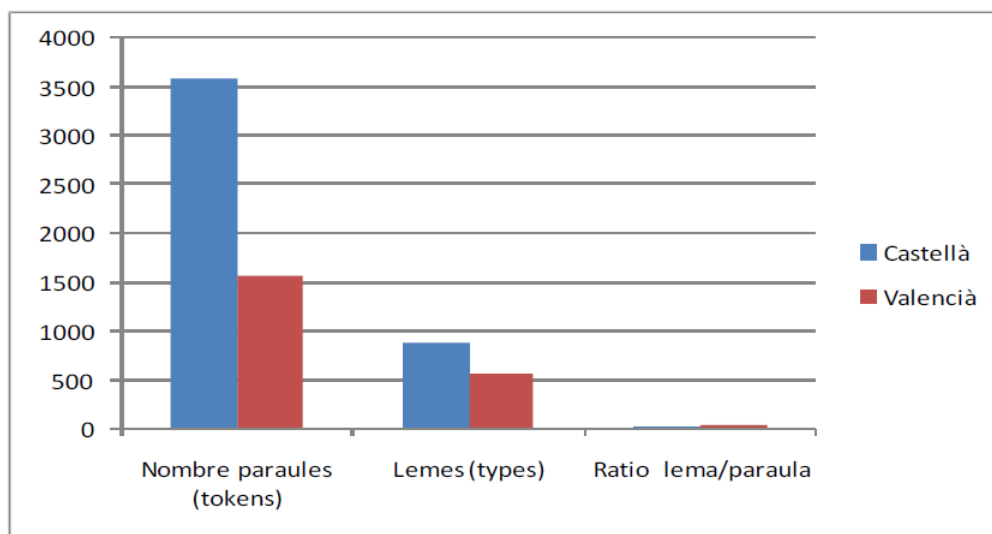
franges compreses entre els 0 i 20 i especialment entre 20 i 40 anys⁴, on no s'obtingué cap. Per tant, l'estudi va ser dissimètric, predominant les mostres en castellà.

Finalment, com que el treball s'havia d'adaptar al nivell educatiu, vam renunciar a als aspectes sociolingüístics i d'un quart paràmetre: la situació de l'enunciació -fet importantíssim que condiciona les característiques del discurs i del lèxic-, segons el model del corpus de l'italià oral LIP (*Lessico dell'italiano parlato*).

Resultats

No anem a tractar ací les qüestions lingüístiques analitzades; sols direm que el treball va ser prou ampli i que potser fóra aquesta la fase més dura en ésser la que suposava la lectura de llibres i articles seleccionats per nosaltres (cas de la *Gramàtica Descriptiva*, amb molts i densos capítols dedicats-hi a la FP) als quals estaven poc o gens acostumades. El més important, en la nostra opinió, va ser que, per a poder analitzar l'estructura lèxica de la parla, era absolutament imprescindible arribar prèviament a un compromís, és a dir, unificar criteris, especialment en certs mecanismes de FP polèmics (prefixació, parasíntesi, compostos cultes) o bé triar la postura adequada. Aquesta complicada tasca es va veure augmentada quan van intentar quadrar tant la designació com la classificació i caracterització dels procediments de FP d'ambdues llengües.

Pel que fa a la parla, heus ací una mostra d'algunes dades extretes dels *corpora*:

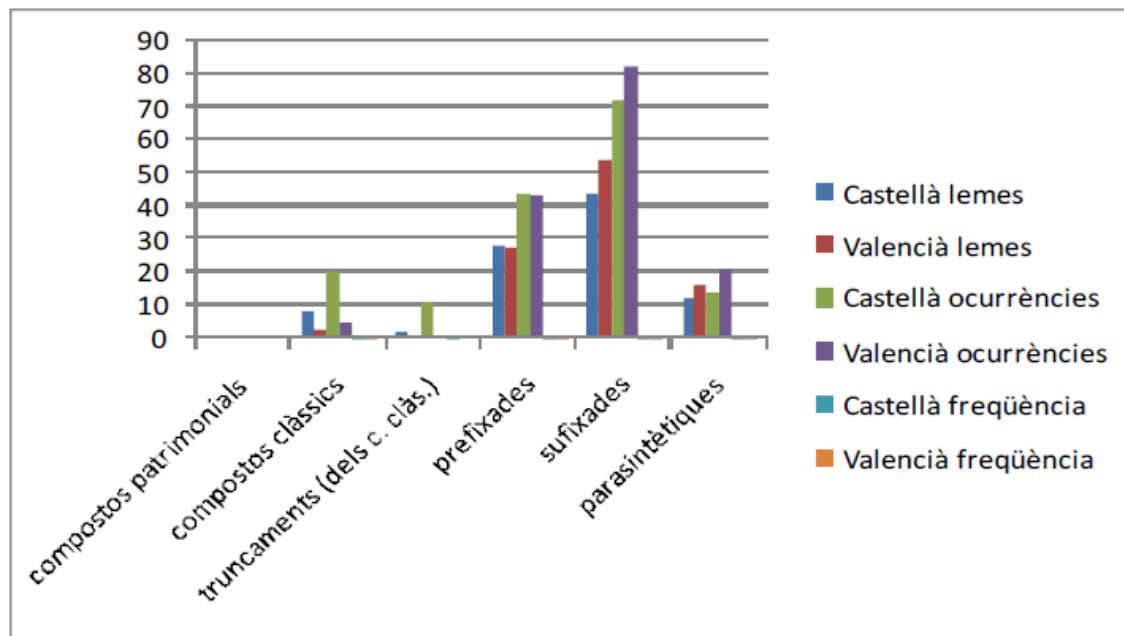

Taula 2. Dades dels corpora castellà i valencià.

	Castellà			Valencià		
	Lemes	Ocurrences	Freqüència	Lemes	Ocurrences	Freqüència
Compostos patrimonials	0	0	0	0	0	0
Compostos clàssics	8	20	0,6%	3	5	0,32%
(Truncaments):	2*	11	(0,33%)	-	-	-
Paraules prefixades	28	44	1,32%	27	43	2,79%
Paraules sufixades	44	72	2,16%	54	82	5,33%
Paraules parasintètiques	12	14	0,42%	16	21	1,36%
Total	94	150	4,5%	100	151	9,8%

Situació proxima a aquella que constata F. COLIPI (1976: 23,45), tot i que amb deu anys de diferència, que parla de la "especificitat de la situació lingüística de València".

Taula 3a. Nombre, ocurrencies i freqüència (respecte al total) de les paraules complexes.

Taula 3b. Representació gràfica de la distribució de les paraules complexes.

Conclusions i prospectiva

1. La principal conclusió d'aquesta experiència és que és possible dur a terme treballs escolars de natura lingüística d'una certa qualitat, tot i que hem de reconèixer la seva duresa per als estudiants front a temàtiques més amables o llúdiques i la necessària contínua "instigació" del docent per tal que no decaiga l'interès i la constància de l'alumnat. A nivell particular, aquest treball conté un fet destacable, si no oblidem el marc on ens menegem: la creació de dos *corpora* orals, tasca pròpia d'especialistes universitaris; a més de tractar-se d'un estudi contrastiu.
2. Cal potenciar el disseny de treballs d'investigació escolar orientats a l'estudi de la llengua entre els professors de llengües incloent-hi els de Llatí i Grec, centrats sempre en cultura (i especialment, mitologia) perquè tinguen la mateixa presència que altres matèries (Història, Literatura...).
3. Les alumnes del nostre IES (potser també els d'altres centres) tenen greus mancances de coneixements bàsics de recerca d'informació: a les biblioteques i fins i tot als mateixos llibres per no haver fet treballs d'aquest tipus. Cap professor els havia explicat com agilitar una recerca gràcies als índex analítics, quines dades s'han d'indicar a la bibliografia, on trobar-les... També a l'hora de redactar.
4. La manca de formació en TIC del professorat de "Castellà" i "Valencià", que aleshores no aborda els temes del currículum relatius al tractament informàtic de textos (4t ESO), va repercutir negativament en l'alumnat, que sap utilitzar un "xat", però no bases de dades, cercadors d'internet, com "afinar-hi" la recerca ni destriar allò que busquen de l'excés d'informació que en proporciona.

5. Les nostres alumnes han desenvolupat un sentit crític <lingüístic> a què fa referència el nostre currículum i a què aspirem els docents, en haver avaluat llibres de text, bibliografia seleccionada i les dades lingüístiques dels *corpora* extraient-ne conclusions com ara que:
 - No hi ha acord en el procés de FP entre els llibres de text d'una mateixa llengua i parcialment entre els lingüistes del català i del castellà consultats.
 - Els llibres de text de “Castellà” no estan actualitzats en els postulats de la *Gramàtica descriptiva*; el de “Fonaments” segueix, com els de “Castellà”, les divisions tradicionals.
 - Els de “Valencià” en canvi concorden amb la *Gramàtica normativa*, que, com s'ha dit, no coincideix totalment amb la castellana.
 - Els llibres de “Valencià” són més pobres que els de “Castellà” quant al tractament (explicació) de la FP.
 - El dialecte valencià oral és més ric en paraules complexes tant per varietat com per freqüència d'ús, malgrat la menor mida del corpus (quasi la meitat del castellà).
 - El fenomen de FP més estès és la sufixació (dada ja coneguda pels lingüistes, però que les alumnes desconeixen) i té major presència quantitativa i qualitativa en la parla dialectal valenciana.

6. Han ampliat la seva visió i coneixement de la llengua i han pogut veure com darrere d'allò que estudien hi ha tot un debat teòric en què els lingüistes no sempre estan d'acord; se n'adonaren quan es va suscitar una “discussió” sobre la caracterització morfològica d'algunes paraules i la necessitat d'establir un criteri únic entre les diverses postures per tal de poder després classificar-les. Van assumir, doncs, el paper de *lingüistes*.

Bibliografia.

- Alvar Ezquerro, M. (1993), *La formación de palabras en español*. Madrid: Arco Libros.
- Bernardó, A., Viana, A. (2000) *Corpus Oral de Registres* http://www.filcat.udl.es/3_recerca/unic/cor/index.htm
- BwanaNet*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra <http://bwananet.iula.upf.edu/indexes.htm>
- Bybee, J., Hopper, P. (2001) “Introduction to frequency and emergence of linguistic structure” en Bybee, J., Hopper, P. (Eds.) (2001) *Frequency and the emergence of linguistic structure*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, p. 1-27.
- Cabré, M. T. (1994a): *A l'entorn de la paraula (I)*. *Lexicologia general*, València: Universitat de València.
- (1994b) *A l'entorn de la paraula (II)*. *Lexicologia catalana*, València: Universitat de València.
- (2002) “La derivació” en Solà, J.; Lloret, M.-R.; Mascaró, J.; Pérez Saldanya, M. (Eds.) *Gramàtica del català contemporani*, (vol. 1), Barcelona: Empúries, p. 733-775
- Cabré, M.T., Rigau, G. (1985) *Lexicologia i semàntica*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Colom, F. (1998) *El futur de la llengua entre els joves de València*. Paiporta: 10 Denes.
- Davies, M. (2002) *Corpus del Español*. <http://www.corpusdelespanol.org/x.asp>
- De Mauro, T. Et alii, (1993) *Corpus LIP (Lessico di frequenza dell'italiano parlato)*: <http://languageserver.uni-graz.at/badip/badip/home.php>
- Eseverri, C. (1979), *Diccionario etimológico de helenismos españoles*, Burgos: Aldecoa.
- Filipovic, R. (1982) “Some basic methodological questions of contrastive analysis”, *Linguistica*

- contrastiva. Atti del XIII Congresso Internazionale di Studi (Asti, 26-28 maggio 1979)*. Roma: Bulzoni.
- García, S. et Alii (2004) *Construir bien en español. La forma de las palabras*. Oviedo: Editorial Nobel y Ediuno.
- González, J. A. (2005) “Los corpus sonoros en la investigación de la lengua hablada”, *Círculo de lingüística aplicada a la comunicació*, nº 24, 2005, p. 38-46.
- Gràcia, Ll. (2002) “Formació de mots: composició” en Solà, J.; Lloret, M.-R.; Mascaró, J.; Pérez Saldanya, M. (Dir.) *Gramàtica del català contemporani*, (vol. 1), Barcelona: Empúries, p. 776-828. *Gramàtica normativa valenciana* (2006), València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Grupo Val.Es.Co. (2002), *Corpus de conversaciones coloquiales*, Madrid: Arco Libros.
- Lang, Mervyn F. (1997) *La formación de palabras en español*. Madrid: Cátedra.
- Lo Cascio, V. (1982) “Lingüística contrastiva e sviluppo delle competenze linguistiche”, *Lingüística contrastiva. Atti del XIII Congresso Internazionale di Studi (Asti, 26-28 maggio 1979)*. Roma: Bulzoni.
- Marcos Marín, F. (1980) *Curso de gramática española*. Madrid: Cincel.
- Marcos-Marín, F. (Dir.) *Corpus de Referencia de la Lengua Española Contemporánea: corpus oral*, Madrid: Laboratorio de Lingüística Informática de la Universidad Autónoma de Madrid, con el patrocinio de IBM España y la Sociedad Estatal del Quinto Centenario.
- <http://www.educared.net/images/ficheros/weblehtml/4008/oral.zip>
- Mascaró, J. (2002) “Morfología: aspectes generals” en Solà, J., Lloret, M.-R.; Mascaró, J.; Pérez Saldanya, M. (Dir.) (2002) *Gramàtica del català contemporani*, (vol. 1), Barcelona: Empúries, p. 467-482.
- Pena, J. (1999) "Partes de la morfología. Las unidades del análisis morfológico" en Bosque, I.-Demonte, V. *Gramática descriptiva de la Lengua Española*, Madrid: Espasa-Calpe, p. 4305-4366.
- Santos, I. (1993) *Análisis Contrastivo, Análisis de Errores e Interlengua en el marco de la Lingüística Contrastiva*, Madrid: Síntesis.
- Serrano, D. (1995), *Las formaciones parasintéticas en español*, Madrid: Arco Libros.
- (1999) “La parasíntesis” en Bosque, I.-Demonte, V. *Gramática descriptiva de la Lengua Española*. Madrid: Espasa-Calpe, p. 4682-4756.
- Titone, R. (1982) “Per un accostamento sperimentale e psicolinguistico all'analisi contrastiva”, *Lingüística contrastiva. Atti del XIII Congresso Internazionale di Studi (Asti, 26-28 maggio 1979)*. Roma: Bulzoni.
- Val Álvaro, J. F. (1999) “La composición”, en Bosque, I.-Demonte, V. *Gramática descriptiva de la Lengua Española*. Madrid: Espasa-Calpe, p. 4757-4842.
- Varela, S., Martín, J. (1999) “La prefijación” en Bosque, I.-Demonte, V. *Gramática descriptiva de la Lengua Española*, Madrid: Espasa-Calpe, p. 4493-5040.
- Wandruszka, M. (1980) *Interlingüística. Esbozo para una nueva ciencia del lenguaje*, Madrid: Gredos.